

طب اسلامی در آینه وحی

با مقدمه‌ای از:

آیت الله عبدالله جوادی آملی

و مقدمه:

بسم الله روح الله قرهی

دکتر محسن مردانی کوی

دانشیار دانشگاه علوم پزشکی گلزن

دکتر رضا منتظر

پزشک محقق در طب ایرانی اسلامی

انتشارات سفیراندهال

سرشناسه : مردانی کیوی، محسن، ۱۳۵۳
 عنوان و نام پدیدآور : طب اسلامی در آینه وحی / محسن مردانی کیوی، رضا منتظر؛ با مقدمه‌ای از
 عبدالله جوادی آملی، روح‌الله قرهی
 مشخصات نشر : تهران: سفیراردهال، ۱۳۹۵
 مشخصات ظاهری : ۳۸۸ص
 شابک : ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۳۱۳ - ۴۷۶ - ۸ - ۲۵۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
 موضوع : پزشکی اسلامی
 موضوع : Medicine, Islamic
 موضوع : سلامتی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
 Health -- Religious aspects -- Islam :
 موضوع : بیماری‌ها -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
 Diseases -- Religious aspects -- Islam :
 موضوع :
 شناسه روده : منتظر، رضا، ۱۳۴۹
 شناسه افزوده : جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۱۲، مقدمه‌نویس
 شناسه روده : قرهی، روح‌الله، ۱۳۴۵، مقدمه‌نویس
 شناسه افزوده : Javadi Amoli, Abdollah :
 رده‌بندی کنگ : R۱۲۸/۳/م۴ط۲ ۱۳۹۰
 رده‌بندی دیویی : ۶۱۰/۹۱۷۶۷۱ :
 شماره کتابشناسی ملی : ۴۳۱۵۱

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

طب اسلامی در آینه وحی

با مقدمه‌ای از: آیت الله عبدالله جوادی آملی و مقدمه آیت الله روح الله قرهی

مولفان: دکتر محسن مردانی کیوی - رضا منتظر
 نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵

صفحه‌آرایی و طراحی جلد: مجید زبونی

لیتوگرافی، چاپ، صحافی: سفیراردهال

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه ♦ شماره نشر: ۱-۳۹۵

بها: ۲۵۰۰۰۰ ریال

© حق چاپ: ۱۳۹۵، انتشارات سفیراردهال www.safirardehal.ir

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۳۱۳ - ۴۷۶ - ۸

mardani@gums.ac.ir

پست الکترونیکی نویسندگان: dr_rezamontazer@yahoo.com

نشانی دفتر: تهران، خیابان مفتح، خیابان سمیه، روبه‌روی بانک ملی ایران، ساختمان ۱۱۸، واحد ۴

تلفن مرکز پخش: ۸۸۳۶۹۳۴۲ - ۸۸۳۱۳۸۹۸ کد پستی: ۱۵۸۱۸-۷۴۷۱۵ www.safirardehal.ir

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه‌برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی
 (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیمه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از
 طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است. کلیه مسئولیت‌های مربوط به مطالب مندرج در این اثر به عهده نویسندگان می‌باشد

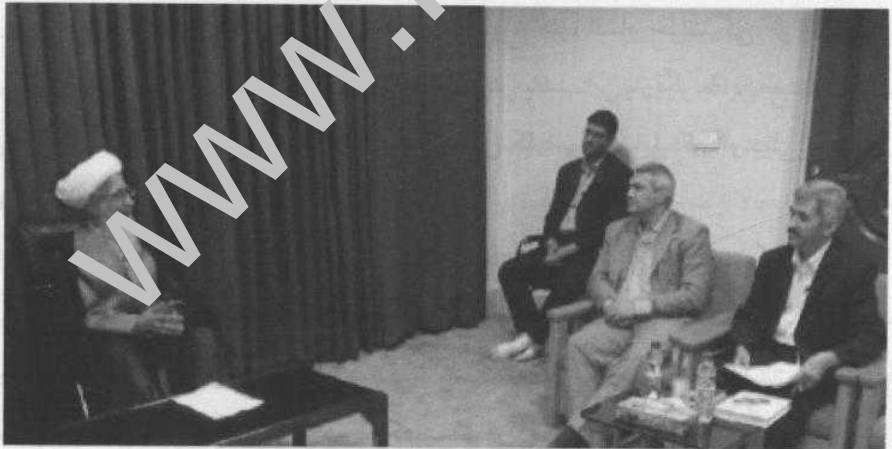
فهرست مطالب

۱	مقدمه آیت الله جوادی آملی
۷	مقدمه آیت الله روح الله قرهی
۹	مقدمه مؤلفان
۱۳	بخش اول: تعاریف و پاسخ به نقدها و شبهات
۱۵	فصل اول: تعریف طب اسلامی
۵۱	فصل دوم: پاسخ به مخالفان طب اسلامی
۱۰۱	فصل سوم: نقد تعاریف ناقص مانا در طب اسلامی
۱۲۱	فصل چهارم: پاسخ به ابهام های موجود در تعریف طب اسلامی
۱۴۱	بخش دوم: جایگاه قرآن کریم در طب اسلامی
۱۴۳	فصل پنجم: قرآن و شفا
۱۷۳	بخش سوم: مبانی و اصول مکتب طب اسلامی
۱۷۵	مقدمه: تعریف مبانی و اصول
۱۷۷	فصل ششم: مبانی مکتب طب اسلامی
۲۴۷	فصل هفتم: اصول مکتب طب اسلامی
۳۲۹	ضمائم
۳۴۳	فهرست ها

مقدمه

آیت الله جوادی آملی (حفظ الله)

اواخر سال ۱۳۹۴: مخه ای از کتاب «طب اسلامی در آینه وحی» از طرف دانشگاه علوم پزشکی گیلان برای مطالعه و اظهار نظر خدمت حضرت آیت الله جوادی آملی ارسال شد. در اردیبهشت ۱۳۹۵ در صفا دفتر معظم له اطلاع دادند که ایشان کتاب را خوانده و تمایل دارند دیداری با مولفین داشته باشند. به لطف الهی این دیدار در روز چهارشنبه ۱۹ اردیبهشت ۱۳۹۵ در موسسه‌ی اسراء انجام شد.

آیت الله جوادی آملی در این دیدار ضمن استماع گزارش نویسندگان کتاب، بیانات مبسوط و کاملی در مورد علم دینی و طب اسلامی ارائه فرمودند که کتاب را به گزیده‌ای از فرمایشات ایشان مزین می‌کنیم.

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم

بسم الله الرحمن الرحيم

من بخش‌هایی از کتابی را که آقایان مرقوم فرمودند خواندم و مقداری هم اینجا یادداشت کردم.

علمی که موضوعش فعل خدا باشد این علم، دینی است علمی که موضوعش فعل انسان باشد این می‌تواند دینی باشد می‌تواند غیر دینی باشد؛ عنصر اصلی دینی بودن مربوط به خود نام است. الآن خیلی‌ها هستند که دارند قرآن یا نهج البلاغه را تدریس می‌کنند در کشورها، اسلامی در حالی که مسلمان نیستند. این درس، درس اسلامی است ولو مدرس مسلمان نیست.

مسئله‌ی آن - در درس جدای از علم است. علم دینی کدام است؟ عالم چکاره است؟ اینها کاملاً مرزها را از هم جداست؛ علمی دینی است که موضوع آن فعل خدا باشد. خدا چه می‌کند؟ چه کار کرد؟ آن مسیحی جرج جرداق، درباره‌ی حضرت امیر کتابی نوشته به نام صوت‌العدالة. این علم این کتاب، اسلامی است ولو خودش مسیحی است.

اما علمی که موضوعش فعل انسان است مثل آواز هنر، اقسام خوانندگی، نوازندگی، بازیگری، این می‌تواند دینی باشد یا می‌تواند غیر دینی باشد. این بازیگر یا این سینماچی یا این خواننده یا این نوازنده اگر مطابق با دستور دینی کار می‌کنند این کار او دینی است و اگر مطابق نباشد غیر دینی است.

مطلب دیگر این است که البته بدن ما با گیاه ساخته شده است به نسیج نمک، اصلاً ما در گیاه زندگی می‌کنیم؛ یا بلاواسطه یا مع الواسطه. تمام این سبزی‌ها که گیاهی است، اگر لنبیات است که مال شیر است، مال گوسفند است، که آن محصول گیاهی است اگر نان است که آن هم برنج و گندم و اینهاست که همه‌شان گیاهی است. ما با گیاه داریم زندگی می‌کنیم ولی این طور نیست که مثلاً فلان ماده‌ی شیمیایی را که خدا خلق کرد و برای این بدن سازگار هست ما بگوییم آن غیر دینی است. نه! آن دلیل نقلی دارد این دلیل عقلی دارد. نقل و عقل هر دو چراغ هستند. هیچ کدام راه نیستند. راه را آن مهندس خلق کرده

است. بنابراین چه ما روایت داشته باشیم چه درایت داشته باشیم چه با کشف تجربی چیزی را کشف بکنیم، چه با نقل کشف بکنیم. این دلیل نقلی یک چراغ است آن دلیل عقلی چراغ است این چراغ‌ها آن واقع را نشان می‌دهد. آن یکی می‌گوید که این گیاه این اثر را دارد دیگر نمی‌گوید که آن شیمی آن اثر را ندارد. این یکی می‌گوید این داروی شیمی* آن اثر را دارد ممکن است یکی بهتر باشد یکی زودتر نتیجه بدهد این به تجربه وابسته است.

مطلب بعدی آن است که بررسی روایات در جریان فقه آسان هست ولی در طب یک مقدار دشوار است سر سهولت کار در فقه و صعوبت و دشواری آن در طب این است که در جریان فقه، حکم، کلام است مثلاً دستور دادند وضو این طور باید باشد. موارد استثنایی آن هم مشخص است. این کلی است برای همه مردم در هر سرزمین و زمان. اما در مورد طب که حجامت یا فلان غذا خوب است، سه تا کار باید بشود اولاً آن عموماً و مطلقاً باید مشخص بشود که تأسیس بشود بعد آن، مخصص‌ها و مقیدها که خود روایات دارد که چه کسی حجامت بکند چه کسی حجامت نکند چه کسی نمک بخورد چه کسی نخورد آن را هم گفتند این مقیدات، آن مطلقات را باید بکنند. بعد ممکن است که دو تا برادر در یک خانه دو جور مزاج داشته باشند. این به تجربه وابسته است. در فقه، ما چنین چیزی نداریم. مزاج‌ها واقعاً فرق می‌کند. فقیه فتوا می‌دهد. بند از این که آن عموماً و مطلقاً را ارزیابی کرد آن مقیدات و مخصصات را شناسایی کرد، تشخیص و تقیید داد، فتوا می‌دهد؛ اما حالا زید چگونه است عمرو چگونه است این دیگر کاری نیست.

طب اسلامی برابر دلیل نقلی است. طب اسلامی برابر دلیل عقلی هم داریم که هرچه را عقل کشف کرده است که خدای سبحان این اثر را در فلان کار قرار داد این می‌شود طب اسلامی، چرا؟ چون معیار اسلامی بودن بررسی فعل خداست.

مطلب دیگر آن است که دلیل‌های عقلی چه تجربی چه تجربیدی گاهی معارض هم هستند. الآن در فقه همه آقایان می‌دانند که بعضی از ادله معارض هم هستند. در اصول بعضی ادله معارض هم هستند. در تفسیر بعضی ادله معارض هم هستند. ما چگونه این تعارض را حل کنیم؟ دلیل‌های نقلی هم این طور هستند. آنچه اسلامی است عصاره‌ی

جمع‌بندی ادله است. جمع‌بندی ادله تجربی، جمع‌بندی ادله تجربی، این جمع‌بندی می‌شود اسلامی. آدم می‌تواند بگوید خدا این کار را کرده است. اگر بعضی از ادله را ببیند مثلاً فقط دلیل نقلی را ببیند و دلیل عقلی را نبیند، نمی‌تواند بگوید خدا این کارها را کرده است. اگر دلیل عقلی را ببیند، نقلی را اصلاً نگاه نکند، نمی‌تواند بگوید خدا این کار را کرده است چون باید مجموع ادله را دید و جمع‌بندی کرد.

مطلب بعدی آن که ترسیم تعارض عقل و نقل بشری و اسلامی محصول مبهم بودن صورت مسئله است. هیچ تعارضی در کار نیست اگر صورت مسئله خوب مشخص بشود ما تعارضی نداریم. چرا؟ چون عقلی که خدای سبحان به ما داد این چراغ است، نقلی که ما از ائمه داریم این چراغ است، چراغ‌ها هرگز باهم درگیر نیستند. ممکن است یکی نور بیشتری داشته باشد، یکی نور کم‌تر. چراغ با چراغ درگیر نیست. اگر صورت مسئله فرق بکند گاهی ابهام پیدا می‌شود. گاهی نشان یک چراغ را جای دیگر نگه می‌دارد. این چراغ عقل را جای دیگر نگه می‌دارد و او جای دیگر را روشن کرده چون شما بردید آنجا. بنابراین تعارض بین عقل و نقل در اثر این صورت مسئله است و گرنه اینها با هم هیچ تعارضی ندارند.

مطلب بعدی نصوص نقلی گاهی جهت تأسیس عبادت می‌شود مانند راه‌های عبادی و زمانی جهت امضاء. ادله‌ای که ما در آیات و روایات داریم این دو قسم است: یک مقداری امضایی است یک مقداری تأسیسی. عبادت‌ها تأسیسی است یعنی نماز و روزه و حج. شما چگونه حج بروید چگونه اعتکاف بکنید چگونه عمره بروید؟ اینها تعالیه‌هاست که شارع تأسیس کرده است اما خرید و فروش قبل از اسلام بود بعد از اسلام هم هست. این (أَوْفُوا بِالْعُقُودِ)^۱ می‌شود امضاء. بنابراین ما یک سلسله ادله‌ی تأسیسی داریم مثل (فَاقِيمُوا الصَّلَاةَ)^۲ یا (كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ)^۳ و یک سلسله ادله‌ی امضایی داریم مثل (أَوْفُوا بِالْعُقُودِ). طب امضایی است. همه‌اش امضایی است، چرا؟ برای این که بشر قبل

۱. سوره مائده آیه ۱

۲. سوره مجادله، آیه ۱۳

۳. سوره بقره، آیه ۱۸۳

از اسلام بود این داروها هم قبل از اسلام بود. پس این روایاتی که درباره طب وارد شده همه‌اش امضائیات است یعنی این نظام خلقت این طور است نه این که تعبدی باشد که اگر ما چنین دلیلی نداشته باشیم نمی‌شود این کار را کرد.

بخش پایانی عرضم این است که اسلامی سخن گفتن و قارونی فکر کردن، این نارواست یعنی عقل را ملک طلق خود دانستن و از سراج بودن جهت کشف کار خدا غافل بودن صحیح نیست. این یک بیماری مشترکی است برای خیلی از ما که اسلامی حرف می‌زنیم و قارونی فکر می‌کنیم. می‌گوییم ما کشف کردیم، ما این کار را کردیم. قارون هم که غیر از این نباشد. ما ادعای اسلام داریم می‌گوییم مسلمان هستیم بعد این کار را به خودمان استناد می‌دهیم! قارون چه می‌گفت؟ وقتی موسای کلیم (سلام الله علیه) به او گفت تو وظیفه‌ات را با این انجام بدهی، گفت من خودم زحمت کشیدم، اقتصاد پیدا کردم (إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي) سبیری از ما این مشکل را داریم که اسلامی حرف می‌زنیم ولی قارونی فکر می‌کنیم. می‌گوییم سه سال زحمت کشیدیم، دود چراغ خوردیم و به این مقام رسیدیم. او هم که بیشتر از این نمی‌گفت. قارون گفت من خودم زحمت کشیدم علم پیدا کردم! این قدرت را چه کسی داد؟ این هوش را چه کسی داد؟ این امکانات را چه کسی فراهم کرد؟ اسلامی حرف زدن و قارونی فکر کردن این درست نیست. إن شاء الله موفق باشید.

«غفر الله لنا ولكم و السلام عليكم و رحمه الله و بركاته»

مقدمه

آیت الله روح الله قرهی (دامت برکاته)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين، الحمد لله علم ادم الاسماء كلها ومنها علم الابدان و هو علم الطب، ثم الصلوة والسلام على طيب قلوب الناس ابي القاسم المصطفى محمد صلى الله عليه وآله وسلم وبلغنا هذا على اعدائهم اجمعين من الآن الى قيام يوم الدين آمين رب العالمين

و اما بعد، تمام اسماء الهی، علمند، و تمام دانش، که بر انسان نازل گردیده است، علم است از ناحیه خدا بر بشر؛ که انسان بواسطه درک و فهم خود این علم را شقوقی برایش قائل گردید، گرچه همه این علوم در نزد انبیاء و بخصوص حضرات معصومین علیهم صلوات المصلین می باشد همان گونه که امام صادق علیه السلام بیان فرمود: «کل علم ما لم یخرج من هذا البیت فهو باطل» هر دانشی که از این خانه (جایگاه محمد و آل محمد صلى الله عليه وآله وسلم) بیرون نیامده، باطل است. با این فرمایش و روایات دیگری که نسبت به علم و علوم مختلفه موجود است در می یابیم که حقیقت علوم من ناحیه الله، عند الاولیاء بخصوص حضرات معصومین علیهم صلوات المصلین می باشد که از جمله از این علوم، علم طب می باشد که به حقیقت آن حضرات که خود طیب روح می باشند، طیب جسم نیز می باشند، لذا مراجعه به منابع دینی و طب اسلامی به خوبی نشان میدهد که حضرات معصومین طیب الاطباء هستند و علم پزشکی در ید مبارک آنها بوده است، اگرچه نباید فراموش کرد که شرط زمان و مکان نیز عامل تبیین بعضی از نکات به

صورت کلی از ناحیه طبیبان حقیقی حضرات معصومین علیهم صلوات المصلین گردیده است زیرا در آن زمان بواسطه نبود امکانات پزشکی امروز طبعا آن حضرات به کلی گویی و بعضی مواقع نکاتی را جزء به جزء تبیین فرمودند و اعتقاد راسخ ما این است که اگر امروز حضرات معصومین بودند، همان گونه که امام باقر علیه الصلاه والسلام به اسحاق جریری بیان فرمودند: «یا جریری! فانی طیب الاطباء و رأس العلماء و رئیس الحكماء و معدن الفقهاء و...» بنابراین امروز هم اگر حضرت حجت روحی له الفداء و عجل الله تعالی فرجه الکریم ظهور نمایند، طب را به بهترین وجه با شرط زمانی و مکانی او تبیین می فرمایند.

خلاص کلام این که حقیقت طب در اسلام و نزد اهل بیت است و لاغیر و طب اسلامی در حقیقت طب صحیح بدن بدون عوارض جانبی در بدن می باشد. اما امروز خوشحال هستیم که مجدداً نگرش به طب اسلامی معطوف گردیده است و امروزه بحمدالله و المنة پزشکان مؤمن و متعهدی مجدداً به سمت طب اسلامی قدم برداشته اند و کتابهای مختلفی در حال نگارش بوده و می باشد از جمله این پزشکان مؤمن و متعهد و عزیز، آقایان دکتر محسن مردانی کیوی و دکتر رضا منتظر می باشند که کتاب «طب اسلامی در آئینه وحی» را به زیبایی به زیور طبع آراسته اند.

کتابی که بحمدالله و المنة با تحقیقی مدققانه عالمانه و با شور و اشتیاق فراوان انجام داده اند گرچه راجع به طب بوعلی در کتاب قانون و سطرالدرجات نکاتی را مد نظر داشتم لیکن به واسطه اختصار در مقال، از آن صرف نظر می نمایم. امید است عزیزان ما در کارهای آتی بیشتر عنایت حضرت حجت را در کارهایشان مشاهده نمایند.

والسلام علیکم و رحمه الله و برکاته

العبد روح الله القرهی

موسس و متولی حوزه علمیه امام مهدی (عج)

کشور نیازمند جهاد علمی در همه رشته‌ها و عرصه‌هاست و اینجانب با دقت و وسواس و دلوایی این مسئله‌ی بسیار مهم را دنبال خواهم کرد. در فرهنگ اسلامی، معنای جهاد در هر عرصه‌ای تلاش برای در هم شکستن موانع و معارضة‌هاست و از این نگاه اسلامی، کشور حقیقتاً نیازمند جهاد علمی است.^۱

مقدمه مولفان

کتابی که پیش رو دارید، جلد دوم از مجموعه کتب "طب ایرانی اسلامی" است که به لطف خداوند متعال، انتشار آن به انجام رسیده است. در جلد اول این مجموعه (طب ایرانی اسلامی - آیه تا یخ) به بیان سیر تاریخی طب ایرانی و واقعیت‌هایی از آنچه بر سر آن رفته است پرداختیم و بحث در مورد طب اسلامی به این کتاب موکول شد.

در آنجا توضیح دادیم که "طب ایرانی" اگرچه از "طب یونانی" تغذیه کرده لیکن بسیار تکامل یافته‌تر از آن بوده و با تلاش حکمای ما به درجه‌ای از رشد و بالندگی رسیده که قرن‌ها در اروپا و در دانشکده‌های پزشکی آنان تدریس شده است ولی دشمنان در سایه‌ی غفلت ما، با رویکرد به گذشته‌ی مندرخ خود عنوان طب یونانی را بر طب ایرانی نهاده‌اند تا مفاخر ما را در طب به نام خود ثبت کرده و با القای این باور که در علم پزشکی چیزی از خود نداشته‌اید، ضربه‌ی دیگری بر خودباوری ما وارد کنند. به این ترتیب شاهد هستیم که امروزه طب ایرانی و کتب اطباء ایرانی از دانشگاه‌ها و مراکز درمانی در هند و پاکستان گرفته تا کشورهای اروپایی، ساری و جاری است ولی عنوان آن به "طب یونانی" تغییر یافته است و چنین

^۱. مقام معظم رهبری در دیدار صدها نفر از استادان دانشگاه‌ها ۱۳۸۹/۰۶/۱۴

استدلال می کنند که چون طب از یونان به ایران رسیده و بوعلی سینا و رازی و ... طب را از حکمای یونان فرا گرفته اند پس واژه ی "طب ایرانی" اصالت ندارد. ادعایی که محل بحث است و در جلد اول به طور مبسوط به آن پاسخ گفتیم.

در آن کتاب، همچنین، تعریف خود را از "طب اسلامی" که مبتنی بر وحی است ارائه دادیم. لازم به ذکر است که واژه ی "طب اسلامی" ابداع شده از جانب ما نیست بلکه از سال ها قبل به طور مکرر مورد استفاده ی مولفین و مورخین غربی قرار گرفته و ای استفاده ای که از آن کرده اند کاملاً اشتباه است. در چند سال اخیر نیز تعاریف متعددی از طب اسلامی شده که بعضی از آنها نادرست و برخی دیگر ناقص به نظر می رسد.

جالب است بدانید حکایت طب اسلامی به مفهوم صحیح آن برعکس طب ایرانی است زیرا طب ایرانی در کشورهای مختلف جریان دارد ولی به نام بیگانه (طب یونانی و طب عرب) ثبت شده و بیکن طب اسلامی به عنوان یک مکتب درمانی وجود خارجی ندارد اما اسمش همه جا هست. نتیجه این که امروز حقیقتی به نام طب ایرانی داریم که در خارج از مرزها نامی ندارد نیست و واژه ای به نام طب اسلامی (Medicine Islamic) که عاری از حقیقت است در پس پرده ی این بازی دوگانه به وضوح دست استعمارگران در داخل و خارج کشور دیده می شود.

البته هنوز بین علماء در مورد تعریف "علم اسلامی" بحث های زیادی وجود دارد. بعضی می گویند که علم را بشر با تلاش و تجربه به دست می آورد و حساب آن از دین و تعالیم دینی جداست لذا تقسیم علوم به اسلامی و غیر اسلامی از اساس اشتباه است. اینها در مورد طب می گویند شأن دین بالاتر از آن است که وارد مسائل پزشکی شود و رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز تکمیل مکارم اخلاق و نه بیان امور مادی بوده است. عده ای دیگر عقیده دارند که اگر در یک رشته علمی، حلال و حرام خدا رعایت شود، آن علم، اسلامی است بنابراین اگر ما نسخه های

حرام را از طب ایرانی خارج کنیم، می توانیم طب ایرانی را اسلامی بنامیم. به عقیده ی این عده، دستاوردهای پزشکی که برای انسان ها نجات بخش است اگر از فیلتر شرع عبور کند، جزء طب اسلامی محسوب می شود. بعضی از علماء نیز می گویند، اگر در علوم مختلف، دیدگاه افراد توحیدی بوده و معرفی قدرت حق متعال منظور نظرشان باشد، آن علم می شود اسلامی.

ما به عنوان پزشک فعلا قصد نداریم به طور مبسوط وارد این مباحث مبنایی شویم که فضای این کتاب و حوصله ی مخاطب آن را اقتضاء نمی کند بلکه سعی می کنیم تا ضمن رد تعاریف انحرافی از طب اسلامی که توسط مورخین غربی و مستشرقین ارائه شده است، تعریفی که صحیح می دانیم را تبیین کنیم (فصل اول)، سپس به پاسخ شبهات و ایرادهای مطرح شده توسط مخالفان طب اسلامی می پردازیم (فصل ۲). آنکه تعاریفی از طب اسلامی را که در سال های اخیر مطرح شده ولی نادرست یا ناقص به نظر می رسند، نقد می کنیم (فصل ۳). در ادامه به شبهاتی که برخی به تعریف ما از طب اسلامی وارد نموده و به گمان خود آن را ناکارآمد دانسته اند پاسخ می گوئیم (فصل ۴). در فصل پنجم تبیین جایگاه قرآن کریم در طب اسلامی پرداخته و ابعاد شفاعت بخش آن را در بحث قرار می دهیم. و در نهایت مبنای و اصول طب اسلامی را به عنوان یک کتاب درمانی بر می شماریم (فصل ۶ و ۷).

یکی از نویسندگان در مقدمه ی کتابش گفته بود: «دیدم اگر صدم تا ستم تا سخنم کامل شود، این کتاب هیچ گاه نوشته نخواهد شد»، ما هم مشاهده کردیم که بیش از ۱۵ سال است بحث طب اسلامی در کشور به راه افتاده ولی متأسفانه افراد گروه های مختلف، در این مورد پراکنده گویی کرده و حرف های ضد و نقیض می زنند. در نتیجه به تعداد آنها تعریف از طب اسلامی ارائه شده است و هیچ نشست و تجمع موثری نیز در جهت وحدت و هم افزایی ندارند لذا احساس تکلیف کردیم

تا مطالعات و تحقیقات خود را در قالب این کتاب، پیش روی اهل نظر قرار دهیم. باشد که مقدمه ای برای تکمیل این بحث ضروری و مهم در شرایط فعلی کشور باشد. امید است که مطالب این کتاب موجب رضایت قلب مقدس حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه و نایب بر حقش مقام معظم رهبری گردد و تحرک موثری را در موضوع طب اسلامی در حوزه و دانشگاه پایه ریزی نماید.

بدیهی است ما در این مسیر سعی کرده ایم مستدل سخن بگوییم ولی ادعا نمی‌کنیم که همه آنچه گفته ایم صحیح یا کامل است. قطعاً روز به روز اطلاعات ما در این حوزه بیشتر خواهد شد و ورود صاحب نظران و برگزاری کرسی های آزاد اندیشی در موضوع طب اسلامی، موجب هرچه بارور شدن بحث و برداشت ثمرات نیکو از آن می‌شود.

دکتر محسن مردانی کیوی - دکتر رضا منتظر

اسفند ۱۳۹۵ - ذی القعدة ۱۴۳۷